

□ „Nagyon rösteltem“, ugymond Lőrinczy, „mert én se tudtam. Az én hármasszabályom az életben három szó volt mindig: szépség, magyarság,

emberszeretet. A művészi szépség vezetett az irodalomban, a magyarság jövőjéért való rajongás a közéletben és az emberszeretet mindenben.

MÓRICZ PÁL.

□ □ □

Egy darab Magyarország. (Elmélkedések egy könyv felett.)

□ Egy könyv, amelyről croquis-t, vagy új Jeremiát-ot kellene írni. A legszomorúbb és a legnevetesebb könyv, mely Magyarországon valaha megjelent. A szerzője Vértesi Károly, író, ügyvéd, a „Bácsbodrogi megyei Irodalmi Társaság”, a „Tulipán Szövetség — Magyar Védőegyesület”, a „Sorompó”, a „Március 15. Ünnepelet Rendező Állandó Bizottság”, a „zombori Rákóczy-asztaltársaság” és még jó néhány tiz vidéki intézmény, társaság, bizottság, kaszinó és miegyéb elnöke és díszelnöke, iskolaszéki tag és fő-főintézője mindennek, amit a vidéken kulturával kapcsolatban említenek. „Hattyudalok” a könyv címe, tartalma: hazafias beszédek hazafias ünnepélyeken, beszédek gyűléseken és küldöttségekben, üdvözlések és részvét kifejezése sürgöny útján, koszorú letévések, jelmondatok zászló-szegek beverésekor, felköszöntők különböző alkalmakkor, vegyes írás, ujságcikkek és hírlapi tudósítások, terjedelme négyszázhuszonnyolc oldal, ami mindössze csak negyed része a beszédek teljes kiadásának.

□ A könyv elején díszmagyarban áll maga a szerző, s a díszmagyar mellett vannak a hazafias beszédek, valamivel tovább a gyűléseken elmondott beszédek, indítványok és átíratok. Azután jönnek a küldöttségi beszédek, például, a főispánné teaestélyén, amikor valamelyik vice elnök megérkezik a zombori pályaudvarba, s mikor valaki ha elnök nem, hát akárki más elutazik a zombori pályaudvarról. Az üdvözlések között vannak ilyenek: „Szivbeli frigyük kötése alkalmából, tartós boldogságot kívánok mindkettőjüknek. Vértesi Károly író, ügyvéd, díszelnök.” Vagy: „Életnek új ösvénye, legyen örömmel tele. Vértesi Károly.” Felköszöntők elmondására különösen sok alkalma volt Vértesi Károly írónak, ügyvéd- és díszelnöknek. Van itt „Felköszöntő Jovánovits József dr zombori ügyvédre, ama bizonyos fogadás-halpaprikás ebéden Gomboson, a Duna parton, 1908. évi jun. 29-én”; „Felköszöntő a zombori troubadourok házfelavató ünnepélyén”; „Felköszöntő az ifjú párra egy lakodalmi ünnepélyen”. „Felköszöntő Valentini Cecilia tanítónőre, vizsga után, ebédjén, a gradinai tanyai iskolaépületben.” „Felköszöntő . . . a tenyészállat díjazást követő társas ebéden”. És így tovább felköszöntő a „Tekézó Társaság közgyűlését követő társas együttlétben, a

Vastag Fához címzett vendéglő kertjében . . .” „Gombos Ignác dr nyáréji multságán, a Ferenc-csatorna partján lévő Ilka-lakban . . .” s a változatosság kedvéért a „szarvasmarha díjazáson Hódságon.” Vannak ebben a csoda-könyvben oldalakra terjedő hivatalos jelentések, csak azért, mert valahol valahogyan a Vértesi Károly neve is belékerült. Vannak itt hírlapi tudósítások, egyesületi, gazdasági és egyéb ügyekről, a megjelentek ezer neves névsorával, csak azért, mert az ezer név között a Vértesi Károly neve is ott van. És vannak itt fénykép felvételek, az egyiken Vértesi Károly, amint beszél, a másikon Vértesi Károly, amint ír, stb.

□ Minden azonban, amennyire kómikus, annyira magánügye a sokcimű írónak. Sem érdeklődésünkre, sem nyomdafestékre nem tarthat igényt. Amíg magánügy. Amíg . . . Az azonban még sem lehet egészen magánügy, hogy az az ember, aki 428 oldalon bömböli a maga megdöbbenő, kétségbeejtő kultúrátlanságát, egyik főkolompósa lehessen a vidék kultúrtörékvéseinek. Nem lehet az csak magánügy, ha egy ember, aki az önsúlyán, a szabószámláin, a balesetbiztosításán és a takarékkönyvszámán kívül minden apró, legkicsinyesebb és legnevetesebb magánténykedéseit könyvben való megörökítésre értékeli, aki jelentéktelen és „improvizált” zsúrmondókáit évek múltán is írásban, sőt nyomtatásban oktrojálja embertársaira, aki semmitmondó privát sürgönyeinek irodalmi jelentőséget tulajdonít és aki írói munkának tekinti, ha valamelyik tanyai vacsora menüjét beadja. Mi köze a világnak ahhoz, hogy Vértesi Károly, aki summa-summárum két esztendő alatt ezeröttszáz ebédet és ezerhétyszáz vacsorát evett végig, résztvett egy vacsorán is, ahol „a színügyi bizottság meghívta a zombori szerelőket” a páholyba. „A szerencse fia” volt színen. Piukovits József és Milko Izidor dr barátságos társaságában jól folyt az idő, de a második felvonás közben már táltatták a Bárányban a vacsorát, rántott bárányt s. a. t. Szokásból idejegyzem az ételsort: Vegyes filets körítve, fácán kompóttal, rántott bárány salátával, giardinetto. Ez a legutóbbi gazdagon volt kiállítva, tézstanemüeket is foglalt magában.” Jó étvágyat kívánunk, de mi közünk hozzá? És, ha a magánügy, de az már csak nem magánügy, hogy ugyanez az ember az elnöke, a díszelnöke számtalan vidéki irodalmi, társadalmi és kultúr-egyesületnek, kaszinónak, szoborbizottságnak, hogy ez az ember

olyan díszalbumok szerkesztője, amelyet közérdekből szakértelemmel, széles európai látókörrrel, izléssel, irodalmi hozzáértéssel, művészettel kellene szerkeszteni. Az más csak mégsem magánügy, hogy Zombor vármegye alispánja ennek az embernek az ítéletéhez fordul a vármegye megíratott monográfiájának irodalmi kritikája végett? Azt már csak mégsem lehet magánügynek elfogadni, hogy Vértési Károly, aki ugy felel az alispánnak, hogy: „Véleményem oda terjed, hogy a Magyarország Vármegyei és Városai című kiadvállalatnak a munkája teljes irodalmi színvonalon áll és hogy a kért hozzájárulás a vármegye monográfiájának elkészítésére megadassék.” — — — — — hogy erre az egész ország kultúráját érdeklő munkát egyszerűen kiadják, mert Vértési Károly „véleményezte”!

□ A fővárosban itt hangos hahotával és bizonyos keserűséggel fogadták a Vértési Károly poétikus címmel ellátott könyvét. Ebben az emberben és ebben a könyvben látták — teljes joggal és logikával, — a vidék kultúrájának tükörképét. Milyen lehet az a vidék — kérdezték — amelynek az ilyen könyv szerzője az előharcosa? Vagyunk azonban néhányan itt a fővárosban, akik jól tudjuk, hogy Vértési Károly nem a vidék kultúrmérője, amint, hogy a fővárost sem szabad a maga lokális Vértési Károlyai szerint megítélni. És éppen ezért ragadtam meg az alkalmat, hogy valamelyik fővárosi lap helyett egyenesen a művelt vidéknek írjam meg ezeket a dolgokat. Mi itt a fővárosban lassan és nagynehezen, de folyton verekedve valahogyan mégis csak kifogjuk a kultúra szekereiből azokat, akik hátramosztói ennek a fontos alkotmánynak, ahelyett, hogy előrevívői lennének. A vidéken azonban még tisztább a levegő, az emberek is erősebbek, ott talán még az öklök is súlyosabbak. Ott talán még ütni is lehetne. A vidéknek, amelynek igenis van más kultúrája, nem szabad eltűnni, hogy a hangos kultúrátlanjai adjanak cégért. Mert higgyék el sohasem az a baj, hogy olyan emberek is vannak, mint a „Hattyudalok” szerzője, hanem az a baj, hogy vannak emberek, akik az ilyen folyton ismétlődő típusoktól vezetetik magukat. (Lehetőleg az orruknál fogva.) És csodálatosképpen, aki ezt az országot megismerni akarja, mindig egy-egy Vértési Károlytól kapja az információt. Mert ezek az emberek mindenütt ott vannak, ahol beszélni, ünnepelni, üdvözölni és nem utóljára, ahol díszvacsorázni, díszebédelni kell. Olyan idegen pedig még nem vetődött ebbe az országba, akit egy toaszt, egy díszebéd, vagy díszvacsora balesete ne ért volna. És csakis ezért lehetséges, hogy külföldi könyvekben, hasonló leírást talál-

hatunk Magyarországról: „Ungarn ist das Land der Jogászen und Kanászen. Das Volk nährt sich mit einer wilden Pflanze, genannt auch: Paprika . . .” stb. Nagy, nagy égbekiáltó igazságtalanság ez és mégis — jórészt — azzal a kultúránkkal szemben, amelyről tudomást szerezhetnek — nem az. És ezen a téren a kultúrált vidékre valósággal nemzeti misszió vár még.

RELLE PÁL.

SZINI GYULA: Vándortáska. Modernkönyvtár. Budapest. 1910.

□ Vannak emberek, akik beutazzák féle Európát, kényelmesen, vagy sok kellemetlenség közt megnéznék minden látnivalót, lelki világuk, gazdagszik, látóköriük kiszélesedik, aztán haza jönnek és rendben van minden.

□ A külföldön kalandozó magyarok egy megátalkodott percentje azonban azt hiszi, hogy a magyar irodalom pótolhatatlan veszteséget szenved, ha szerzett tapasztalatait, élményeit és kalandjait vaskos kötetekben nem köti a nyájas publikum orrára. Ezek a jámbor halandók azt hiszik, hogy egy utirajzhoz elégséges megírni, mit láttak, hol láttak, hány éves, kőből vagy bronzból van-e, vizesés-e vagy cseppkőbarlang, s nem gondolkodnak azzal, hogy mindezeket jó öreg Bedekerek, olvasó reklámfüzetek már régen elmondták, ötven filléres albumokban százszor végig élvezték s az utleíráshoz valami mást is követelünk.

□ Ezt a mást kerestük mi Szini Gyula rövid utirajzában, a Vándortáskában is. Örömmel írjuk ide, hogy megtaláltuk.

□ Ez a más pedig: a látottaknak egy fogékony lélek gyémántprizmáján való átbozsátása, s írói kvalitással való megírása.

□ Aki az örökvárosban jár, ne azt írja meg, hány méter magas a szent Péter templom kupolája, hanem, hogy micsoda örök emberi érzések támadtak lelkében a világhírű kupola alatt. Ha a párisi boulevardokon csatangol, ne beszéljen fényes kirakatokról és hullámzó sokaságról, hanem az örök életkedv és mozgás tüneményes megnyilatkozásairól. A hallgatag városban, Písában ne a ferde torony átmérőjét vagy technikai konstrukciójáról írjon geometriai értekezéseket, hanem exotikus, félrebillent s mégis csodálatosan működő lelkek, történetek és események ritkaságáról. Majd akkor élvezni fogjuk a külföld látványosságait s lesznek gondolataink is, melyek a minden nevezetesség látására fogékony lelkekben okvetlenül új hangulatokat teremtenek.

□ Szini Gyulának érdeme ez az egyéni impresszionizmus, mert írásával általánossá tudja tenni.

HARSÁNYI LAJOS.

DOMONKOS ISTVÁN: Testvérek. Elbeszélések. 1910.

□ Ez az író ember Gárdonyi és Tömörkény lelkének törülmetszett rokona.

□ A magyar föld szeretete sugallja minden egyes szavát, azé a magyar földé, melyen napkeletnek fordul, a fehér ökrökkel szántogató magyar, s az éneklő pacsirta utján száll föl minden gondolata az áldást adó eggek urához.

□ Sajátságos, szép lélekhangulatokat, lehelletszerű történeteket tud elmondani Domonkos az ő speciális, népies magyar nyelvén. Sokszor történet nélkül való történetek rejlenek a sorok, szavak mögött, vívódások, örömek, szerelmek és bánatok, melyek mind magyar lelkekben zajlanak le. Mikor a szegénység kopott ködmenes örök-embere oda ül a kis-hegyek pincéi előtt borozgató, elbúsult magyarok közé s beszéltet vele történeteket, melyek ezekkel a csöndes beszédű emberek eseménytelen történeteivel oly igen rokonok.

□ Az aromája, illata pedig egyszerűen bódító ezeknek a kis történeteknek.

□ Olyan tájképeket fest, melyek horizontjain szelid hajlásu, kék hegyek huzódnak végig. A tájat nyílegyenes sudár-jegenyék szelik át, a mezőkön aratnak az emberek, énekelnek a leányok, messziről ide csillámlik a kanyargó patak, melynek zöld partjain libákat őriznek a kis fiúk és kis leányok, gyermeklánéfü száraiból zöld nefelejtssel tele tüzelik szőke hajukat s olyan ezüstös kacagással nevetnek, mintha kincsetérő hangszálak lennének mindegyiknek a torkában.

□ Este pedig, mikor a fehér nyírfák közt bujkál a hold, kigyulladnak a tenyérnagyságu apró ablakok, megkondul a harangszó, a gyermekek együtt imádkozzák apjukkal az estéli imádságot, a denevérek cikázva repülnek el a rozoga toronyból, a rétekről szénaillat árad a kertek alól be az udvarokba, egy-egy kutya álmosan vakkant, messze künn a tóban hangszik a békák koncertje, melybe belekiált néha egy-egy jókedvű nádirigó: oly szép mindez, oly igazi, oly poétikus és magyar, milyent csak egy Isten áldott tehetségű, igazi magyar író — mint Domonkos István — tud csak ily szépen megírni.

HARSÁNYI LAJOS.

Kudrun. Hósköltemény. Középfelnémetből fordította: Kőrös Imre. Kiadja a Kisfaludy-Társaság.

□ Mintegy tiz évvel ezelőtt jelent meg szerzőtől Ekkehard Walterdal-a, egy húnvontakozású, középkori német, kisebb műeposz, mesterien könnyed for-

dítása. A műfordítás akkor méltó fogadtatásban részesült, a műfordító pedig magára vonta a figyelmet. Azóta azonban elhallgatott. Hallgatásának okát most magyarázza meg Kudrun-nak, a germán Odysseának, ennek az 1705 niebelung-versszakra terjedő népeposznak kitünő átültetésével. A világirodalom nagy eposzait nálunk Szász Károly ismertette. Ő fordította a Niebelungen-Lied-et is, a németek Ilias-át. Szász Károly elejtett tollát most mintha Kőrös Endre vette volna fel kiváló műfordításaival. Zordon világba vezet bennünket az író, hol három nemzedékre terjedő gazdag történet küzdelmei utóljára kibékítő véget érnek. A fordításnak úgy irodalmi, mint tudományos értéke nagy. Kőrösi Endre játszi módon versel és könnyűszerrel helyezkedik belé idegen lelkivilágokba. És ezek kiváló műfordítói kvalitások, melyek Kőrös Endrét bizonyára arra fogják bírni, hogy megkezdett munkásságát folytassa. A tudományos érték mellett nem kell bizonykodnunk. Irodalmunk egy nevezetes alkotással gazdagodott, melynek egy iskola könyvtárából sem szabad hiányoznia.

Élet szeretője. Gyóni Géza verseit nem kell külön bemutatnunk a Kultura olvasóinak. Minden számban megtalálhatók ezek a mélységekben járó, erős strófák, melyek sok mással egyetemben husvét körül kötetbe foglalva a Lampel R. (Wodjányer F. fiai) cég kiadásában jelennek meg. Gyóni Géza két évvel ezelőtt megjelent „Szomorú szemmel” című könyvével egy csapásra megnyerte a közönség szívét és a sajtó támogatását egyaránt. Lehetetlen volna Gyóni finom, póztalan és mindenekfölött szenvedélyben és erőben is őszinte stílusát a „Szomorú szemmel” című verskötetéről írt kritikák keretében jellemezni, mégis egyet-kettőt kiemelhetünk a sok közül. „Aki a nagyon szépen, nagyon szívrehatóan megírt békétlen, bús panaszzkodást szívessen olvassa, hozassa meg e könyvet; megtalálja benne az ifjúság felhabzó erejének rapszódikus lázadását is.” (Az Ujság.) A „Vasárnapi Ujság” azt írja róla: „A fődolog mégis csak az, hogy tud művésziessen látni és ami szintén nem utolsó dolog, teljesen őszinte s ezt érezteti velünk.” Az „Új Idők” így ír róla: „Vannak e könyvben fojtó illatu tubarózsák, melyekből ki érzik egy agyongyötrött, de büszkeségéről le nem tett igazi poétaszív hangos dobogása.” — Gyóni Géza új könyvét Holló János festőművész címlapjával a Franklin-Társulat nyomtatja ki. Az előfizetői ár 2 K, mely folyó hó 30-ig a szerző címére küldendő. (Gyóni Géza, a „Soproni Napló” szerkesztőségében.)

PÁLYA CELESZTIN FESTMÉNYE

„A Könyves Kálmán jogosításával“

ÖTÖT EGY HATOSÉRT

Hangay Sándor két könyvéről.

□ Hangay Sándorral valahogyan mostohábban bántak el általában a kritikusok, mint azt véleményünk szerint megérdemelte volna. A fiatalságot mi is csak akkor tartjuk enyhítő körülménynek, ha annak forrongásában biztos ígéretként látjuk pezsegni az erőt, mely akkor is megmarad erőnek, ha a forrongás a zavaró túlzásoktól megszabadul, de Hangay erős fiatalságát a kritikusai szinte bűnül rótták fel. Pedig a duzzadó, mindent mérő fiatalság az ő verseiben annyi ígéretét hordja a tisztulás után következő igaz szépségeknek, fiatal és dicsekvő, de tagadhatatlanul gazdag fantáziája oly színes skáláját mutatja a javarészt csak eljövendő fejlődésnek, hogy valóban kegyetlennek gondoltunk néhány kritikust, aki öreg szavakkal mondta ki az elítélést e fölött a fiatal poéta fölött. Valahogy, külső rokonságban és hasonlóságban oláhgáboros sors az övé. A dacos és rettenthetetlen mindentakarás, a termékenység örökös láza, a széles és szeles gesztusok, melyek a művészi talajt igen sokszor kirugják a talp alól, a csodálatos erős vágy a megnyilatkozás után s a túlfülött fantáziát követni nem tudó nyelv gyakori dadogása a megértéssel nem fáradozó kritikus előtt ellenszenvesek. És bizonyos, hogy fáradtsággal lehet csak ezek mögött meglelni az igazi poétát, a bibliás tanultságok, haragos nagy szavak, sokszor erőszakosan föl-rakott színek útvesztőjében néha bosszantóan elvesző poétát, a valóságban izzó és erőslelkű Hangay Sándort. De mi nem sajnáltuk a fáradtságot s néhány vers, vagy strófa, itt-ott sor is olyan jutalom, amelynek igaz szívvel örülnünk kell. Aki figyelemmel kíséri — és érdemes figyelemmel kíséri — ennek a hatalmas forrásban levő poétának vívódását, az tudni fogja, hogy a Csókok könyve és a Sátán evangélioma csak két kis stációja egy merészen fölfelé hajló költői pályának.

(GYG.)

A férfi Szerelme. Szöllősi Zsigmondtól. Budapest, Franklin Társulat. 4 korona.

□ Szöllősi Zsigmond könnyed, eleven, ötletes elbeszélő, de aztán ebből az erényéből származik gyöngéje is. Nem is akar más lenni, mint könnyed. Könnyed meséket könnyed modorban cseveg el. Őt az élet derűsebb oldalai érdeklik. Nem baj. A verőfényes tájakon is vannak emberek, akik mélyebben érdekelnek bennünket. De Szöllősi ilyeneket csak ritkán ad. Legtöbb alakja jól öltöztetett, csinált alak, kiknek az életben nincs eredetijök; ezeket szerző ügyesen mozgatja s a kárpit mögött mosolyogva mondja: „Nézzetek, milyen ügyesen tudok velük bánni!” Mesék ezek, nem elbe-

szélések. Hiszen tudjuk, honnan ered ez az elbeszélő zsáner. Wilde óta van divatban és az ő sikerein buzdulva, sokan próbálkoznak vele. De különös, hogy szerzőnk még a Wilde mintái után készült elbeszéléseiben sem akar abba az illúzióba ringatni bennünket, hogy igazat beszél. Nem is hiszünk neki. Innen van, hogy sem meg nem indít, sem meg nem kacagtat. Csak elszórakoztat, bár igaz, hogy kellemesen szórakoztat. Nem valami kiváló írói kvalitások ezek, s tartunk is tőle, hogy a különben tehetséges író nem is fog monumentálisabb alkotásba kezdeni. Pedig nagyobb elmélyedéssel tudna tartalmasabbat is nyújtani. A Sédi erdő ragyogó, színes rajz s a hozzá fűzött kicsi történet bájos és tartalmas. A csónakaszívű ember komoly hitre érdemes. A Tisztesség valóban apollógiája a női tisztességnek. Őméltósága, ha nem is mély, de igen ötletes rajza a csak hiúságból kacérkodó szépasszonynak. A Sima elintézés két alakja mélyebb lélektani rajzot is megérdemelt volna.

□ Szöllősi Zsigmond egyenes és tiszta úton jár. Amaz tán gyöngéje, de emez nagy érdeme. Ha sár és ingovány kerül is útjába — hiszen úton-útféleken ilyen is található — soha sem piszkítja be magát. Ezt följegyezzük és megjegyezzük Szöllősi Zsigmondról.

Pasztellek. Vér Mátyás. II. kiadás. Grill Károly könyvkiadóvállalata, Budapest. 3 korona.

□ Most, hogy ezt az érdes novelláskötetet németfordításban is látjuk, tán nem lesz érdektelen róla egyet-mást elmondanunk. Vér Mátyás széles látókörű, tartalmas és tisztult izlésű író. A modern áramlatok újszerű szellője őt is meglegyintette, de el nem kábitotta. Ettől megóvták őt lélektani komoly tanulmányai, melyek fölemelték oda, ahol a nagyon alantjáró szelek már hatástalanok. Hogy vannak elődjei, sőt mintái is, ez természetes. Ezek a minták — úgy látszik — nem magyarok. Érezzük az idegen klasszikusoknak s ha nem csalódunk, főleg Sienkievicznek hatását. De Vér Mátyás nem utánzó, csak láncszem a fejlődési folyamatban, ahol — ha t. i. irodalmi komoly céljai vannak — nem mindennapi tehetségével nevezetes szerepet tölthet be. A császárpihen c. rajzában Hadrián tudós-császár korába visz, ahol „egy ember: isten”, föltétlen úra mindeneknek. Majd a búzgó középkorban érezzük magunkat s ebből olvasunk csodás történetet. Kevéssel tovább már ismét Rómában vagyunk, az ó-kor szociális mozgalmainak közepette, amikor a tudós Ulpiánus halálával bizonyítja be a szociális igazságot tanítványának, Modestinusnak. A szegény Jobbágyi László a hála szánandó áldozata. A kas-

tély gazdát eserél c. novellában a szándék és tett jogi kérdése van élesen megvilágítva. Van néhány mese is, de ez Wilde óta szinte elmaradhatlan. A Szalzburgi leány a legbájosabb lélektani megfigyelések egyike. Megrendítő a Misztikus történet. — Vér Mátyás remélhető további munkássága a legélénkebb érdeklődést tartja ébren bennünk.

BALÁZS BÉLA: A vándor énekel. Versek, Budapest. 1911.

□ Balázs Béla a modern nyugatisták külön udvari zenésze. Be is jelenti. A könyvére kitette a zeneszerzemények ismert vignettáját: op. II.

□ Ez a törekvés: muzsikálni a szavakkal, csak egy bizonyos határig indokolt. Addig, amíg veszélyeztetve nincs az a közismert igazság, hogy a szavak első sorban mégis csak a gondolatok és érzések kifejezésére valók, nem pedig a muzsikára, mert akkor a hangjegyeket szépen muzeumba tehetjük.

□ Balázs Béla az ő második opusában tagadhatatlanul ír egy néhány szép, magyaros kis énekszöveget.

Titkos az éj, tündér járja.
Sóhaj felel sóhajtásra.
Berek mögül búvik a hold,
Berek mögül búvik a hold,
Ezüst hálót vet le halkan
A Tiszára.

Ezüst háló megszikrázik.
Mit halászik, mit halászik?
Búshalvány a hold orcája.
Titkos az éj, tündér járja.
Márványkőből a feneke
A Tiszának.

□ Azonban nem tud megállni a megengedett határvonalnál, átkalandozik olyan mezőkre, hol csak szökdelés, rítmus és tánc van, ellenben gondolat, érzés, hangulat nincsen. Igaz, hogy a zene is ki tudja fejezni mindezeket, de ismételjük, mire való akkor a nyelv, az értelmes beszéd, a szavakkal dolgozó költészet? Akkor egyszerűen rakjuk egymás mellé a szépen hangzó magán- és mássalhangzókat, például így: karitititilisleizimzum, ne keressünk mögötte értelmet, csak zenei hangzást s készen lesz az új magyar vers.

□ Ezt akarja Balázs Béla?

□ Akkor rossz helyen kopogtat, ha azt hiszi, hogy a magyar irodalom és a modern magyar publikum szükségét érzi az ilyen elkorezosult irányzat befogadásának.

HARSÁNYI LAJOS.

A sokszorosítás technikája és annak ipari jelentősége.

□ A braunschweigi J. G. Huch & Co. kiadásában „Die Reproduktionstechnik und Ihre Bedeutung für die Industrie” címen egy igen érdekes munka jelent meg, amely nem annyira szakmunka, hanem inkább a közönségnek szánt ismertetés és élénken foglalkozik a sokszorosítóipar óriási fejlettségével.

□ A könyv a sokszorosítás minden válfalát ismerteti, kezdve a régi tisztes fametszeteknél, egészen a mai autotypiáig. Majd a könyomással, a mélynyomás összes eljárásaival és ezek technikájával foglalkozik. Az a sok és változatos műmelléklet, ami a könyvet ékesíti a legvilágosabban bizonyítja a sokszorosítóipar művészeti magaslatra emelkedett haladását.

□ A hirdetések képei igen hasznos példák a hirdetőkrészére, mert a fejlett műizlésnek eklatáns bizonyítékai és tanítanak, hogy a reklámnyomtatványok milyen kivitelűek legyenek.

□ A könyv érdekes cikkei: A fametszet, az autotypia, a duplexautotypia, a három és négyszinnyomású autotypia, a könyvnyomás, a lithographia, réznyomás, a fénynyomás stb.

□ Legérdekesebb a műnek az a része, amely a hatásos reklám, az újsághirdetés és a képes katalogusok jogvédelmével, az ezekkel kapcsolatos bírói döntésekkel foglalkozik és azzal a kérdéssel, hogy a klisék mily határig részesülnek oltalomban az utánzatok ellen.

□ A könyv, mely nagy irodai alakban és kalikókötésben jelent meg, majdnem minden mű- és könyvkereskedésben, továbbá a kiadónál is kapható. Ára 12 márka.

ÚJ KÖNYVEK.

□ Jung-Ungar Ezen a címen Vészi József szerkesztésében Berlinben megjelenő havi folyóirat március 15-iki számában Várady Zsigmond ír a főváros közelében épülő állami munkástelepekről. Radó Sámuel maró gúnyval és nagy lendülettel száll síkra Müller-Gutenbrunn Ádámnak, a pángermán írónak legújabb regénye ellen, mely délvidéki németjeinek állítólagos üldözöttségének tendenciózus rajzát tárja a külföld elé. Az erdélyi százszok nagy fejlettségű mezőgazdasági kultúrájáról Balkányi Béla értekezik kenesei Dorner Béla hasonló tárgyú könyvének bírálata kapcsán. A mosonmegyei németiség népdalköltészetét Nitsch Mátyás mutatja be nagyon érdekes esszéjében. Vészi József a pángermán sajtó ellen folytatja elmés, csipősélű polémiait s bemutatván e sajtónak a Jung-Ungarn ellen

intézett szenvedélyes támadásait, megígéri, hogy haragjukra azoknak, akiknek Magyarország megrágalmazása a mindennapi kenyerük, ezentúl is rá fog mindenkor szolgálni. A füzet szépirodalmi részét Kiss József több költeménye Neugebauer László és Horváth Henrik fordításában, továbbá Molnár Ferenc és Gárdonyi Géza egy-egy novellája szolgáltatják. — Jung-Ungarn kapható Deutsch Zsigmond és társa cégnél és minden hazai könyvkereskedésben.

Túl a Dunán. (Elbeszélések. Irta Köveskúti Jenő.)
 Tíz bájos elbeszélés tele zamatos magyarsággal, humorral és meglátással. Nem kíséri megjelenését harsonarivalgás, de azért messze emelkedik azok fölé, akik dobpergés és vásári zajban szülnék torzszülötteket. Köveskúti Jenő határozott tehetség, akinek van mondanivalója és aki meleg közvetlenséggel tudja megírni azt, amit magyar szívvel érez és mélyenható szemével észrevesz. Novelláinak tárgyát a dunántúli részből meríti. A színes kiállítású könyv Benkő Gyula budapesti könyvkereskedő kiadásában jelent meg és ugyanott 2 K 40 fillérért kapható.

Gusztai. (Vidám képek a diákéletből. Irta Szalay Mihály.)

Az író könyvében a saját életéből merített diákcsinnyeket írja kedves közvetlenséggel. Bohó diáklelkek megnyilvánulásait mondja el lelkes átérzéssel és habár az első pillanatra úgy tetszik, mintha a könyv az ifjuság számára íródott volna, mégis örömmel forgathatja felnőtt ember is, ha szereti a tiszta légtört, amely Szalaynak írásából felénk árad. A könyv a szerzőnél Bokod (Komárom m.) 2 koronáért kapható.

Tolstoj Leo élete.

Révész Béla egy négy ívnyi kis könyvben ismerteti a nagy orosz írónak életét a bölcsőtől a sírig. És habár nagyrészt ismert adatoknak lexikonszerű leírására szorítkozik, mégis igen értékes kis munkát adott, mert Tolstoj életének korrend szerinti csoportosításából látjuk a nagy elmé fejlődését és nyomon követhetjük azokat az átalakulásokat, amelyek az apostolt a népmilliók védelmezőjévé, tanítójává tették. A füzet az EKE. könyvkiadótársulat kiadásában jelent meg.

Magyar Figyelő. Tisza István és Herczeg Ferenc kitűnően szerkesztett lapjának tegutóbbi száma a következő cikkeket tartalmazza: Prohászka Ottokár: Az én filozofiám, Ambrus Zoltán: A színház, Szerényi József: Világkiállítás Budapesten, Ferenczy Zoltán: Petőfi és a szocializmus, Móricz Zsigmond: Csata, Rusztikus: Levél egy feminista barátnőmhöz, Magister:

Az egyetemi ifjuságról, Bozsnyai István: Hipermodern művészeti tulzások, Prehle Vilmos: Sevijje Talid stb. A „Magyar Figyelő” előfizetési ára egy évre 24 kor.

Die Karpathen. Ennek a havonta kétszer megjelenő folyóiratnak a legutóbbi száma nagyobb részben a magyarországi szászok ügyeivel foglalkozik, illusztrációit pedig a bécsi Friedrich Jasper elég gyatrán készíti.

Tornai Gyula. Franz Hanfstaengl müncheni kiadó cég „Die Kunst unserer Zeit” című művészi folyóiratának legutóbbi száma kizárólag Tornai Gyula jeles festőművésznünknek munkáival foglalkozik, fényes köntösben mutatva be a kitűnő festőnek indiai, sziami és japán tárgy képeit. A díszes album a kiadónál 3 márkáért kapható.

A „Magyar Könyvtár” kiadásában újabban a következő füzetek jelentek meg:

MOLIÉRE: A szeleburdi. Fordította Kosztolányi Dezső.

VÉR MÁTYÁS: A sárga ház titka és egyéb elbeszélések.

KEMÉNY FERENC: A világbéke. Egy füzet ára 30 fillér.

A GÖMÖRI JENŐ szerkesztésében megjelenő „Modern Könyvtár”-nak új kötetei a következők:

KAPOS ANDOR: A tanító.

HORVÁTH ÁKOS: Pompeji utolsó éje (Két színmű. Dráma-ciklus).

TOLSZTOJ: Az életről. Nagy Sándor fordítása.

NAGY SÁNDOR: Az élet művészetéről.

DOSZTOJEVSZKIJ: A nagybácsi álma. Szabó Endre fordítása.

BIRÓ LAJOS: A Sajtó. („Korunk Mozgatói” I.)

OSTWALD: Nagy emberek. Fogarasi Béla fordítása.

SCHNITZLER: Anatol. Biró Lajos és Gömöri Jenő fordítása. (Hugo von Hofmannsthal Prologusával, mely Kosztolányi Dezső fordítása.)

Egyes szám ára 40 fillér, minden további szám ára 20 fillérrel több.

BEÉRKEZETT ZENEMŰVEK.

Klökner Edé kiadásában: Őszi vihar, dal énekhangra és zongorára. Toldy László dr. költeményére szerző Bertha István. Ára 2 K.

□ Lis Blanctis, walse boston. Composs par Leo de Majo. Ára 2 K.

□ Első szerelem. Dal-keringő. Szövegét írta Dóczy József, zenéjét szerzette Farkas Pali. Ára 2 K.

□ Nóta Zsuzsáról, aki Pestre ment. Nóta Lamperth Géza szövegére zenéjét szerzette Gerő Ferenc. Ára 2 K 50 fillér.

□ És ha hallgat a cigány... Dal. Szövegét írta Bertha Imre. Zenéjét szerzette: Fucik Gyula. Ára 2 K.

□ Esti ima és még két magyar dal. Szövegét írta Ballassa Emil. Zenéjét szerzette Kárpát Zoltán dr. Ára 2 K.

□ Zenélő Magyarország. Zenemű-folyóirat. Megjelenik minden hó elsején és 15-én 10—10 zeneoldal tartalommal. Előfizetési ára egész évre 12 K. Egyes füzet ára 2 K.

□ Bárd Ferenc és testvére kiadásában. Farkas Imre dalai: Ninon levele. Ára 2 K 80 fill. Hogy szerettem az elsőt. Ára 1 K 80 fill.

□ A babuska. Vaudeville 3 felvonásban, írták Stein Pál és A. M. Willner dr. Zenéjét szerette Fall Leó. Egyes füzet ára 3 K.

□ BODÓ ALAJOS: „Valse Arabesque” op. 27., kiadja: Bárd Ferenc és testvére, Budapest.

□ Bodó Alajost a jeles zongoraművészt s közismert zeneszerzőt felesleges bemutatnunk. Ismerjük őt, mint előadó művészt, s jeles író, s új művével csak szerzett babérait szaporította. — Eddigi műveit is finomság, elegancia és báj jellemezte, az új romantikusok hangulata ömlik el ezeken a kompozíciókon. — E kedves műve sem dolgozik a mai zenei titánok egetrázó dinamikus hatásaival, hanem mindenütt, előkelő, finom hangszövéssé jellemzi s emeli a kidolgozás gondosságát. — A modernisták dissonans hangkeverékeit ő is használja, de csak cum grano salis, mely pikáns hangszínezetet kölcsönöz művének. Az egyszerűnek látszó, zenemű jó játszóknak is elég feladatot ró a pontos és művészi kivitelre. A finomabb zene kedvelőinek melegen ajánlhatjuk. A mű minden zeneműkereskedésben kapható. Ára 2 K 20 fillér.

□ REINITZ BÉLA: „Esze Tamás komája” c. alatt 4 dalt jelentetett meg Bárd Ferenc és testvére budapesti zeneműkiadónál. A 4 kabaretdal csinos füzetben 3 koronáért kapható.

□ Ady Endre secessió verseire írt Reinitz Béla seces-

siósabb zenét. — Amint hazai zeneirőink legtöbbje ő is kinlódik a prozódiaival, pl. e verset

Tíz jó évig / a halálban,
Egy rossz karddal / száz csatában,

imigy tagolja:

Tíz jó évig / a halálban
Egy rossz karddal / száz csatájban.

□ Ahol pedig elakar térni e beosztástól, az még kevésbé sikerült.

□ A második dalban (Zilahi) új beosztásra törekszik, de a $\frac{3}{2}$ (jobbán $\frac{12}{3}$) ütemét épen nem tartjuk sikerültnek. — Legjobban érvényesült a tagolás a 3-ik „A tündés” című dalnál, mely megfelel a prozodia követelményeknek, s egyébként is legsikerültebb dala e füzetnek, csak az a hibája, hogy a melankolikus hangulat nem felel meg a magyar nemzeti jellegnek, a ködös északi szláv zenékre emlékeztet, s a Szlaviansky kar által bemutatott „arany dalokat” juttatja elménkbe. — Az Esze Tamás nótája legkevésbé sikerült, de talán legjobban fog tetszeni, mert gunyolja a németet, meg a papokat. Hálás téma. — A zenei kidolgozás mindenütt avatott kézre vall, bár a dallamforrás vékonyan eserdegz, de azt pikáns harmonizálással igyekszik érdekessé tenni; s ehhez sokszor kaltophoniához is nyul, de ez már a modernisták dissonans stílusához tartozik. — Az excentrikus zenét kedvelők örömeiket lelhetik bennük.

□ K. PIKÉTHY TIBOR: „Polonaise és 2 Scherzo” címén írt 3 zongora darabját kiadja Rózsa-völgyi és társa cég. Ára 2 K 40 fillér.

□ A fiatal tehetséges szerző 6-ik művének jelzi e zongoradarabot, de a kiforrott, gondos kidolgozású kompozíció avatott kézre vall. — E művekben a szerző a nagy mesterek klasszikus mintáira támaszkodik, a nélkül, hogy szolgálai utánzóvá válna. Tonusa mindig nemes, s mint előnyére emeljük ki, hogy internacionális formája dacára valami magyaros érzés, nemzeti jelleg tör előtérbe. Emellett a szerző az újabb iskola térfoglalását is figyelemmel kísérte, mely műveinek modern jelleget is kölcsönöz. Legközvetlenebb a II. Scherzo, mely egyuttal leghálásabb is. Közepes játszóknak, mint érdekes, komoly műveket melegen ajánlhatjuk.

DR. ANGYAL ÁRMÁND.

